

S.O.S.

Skrifter om Samtalegrammatik

Årgang 8, nr. 4

“Vi var bare sån der okay” – en konversationsanalytisk udforskning af markøren *sån der*

Freja Zierau

Skrifter om Samtalegrammatik 8:4

2021

ISSN 2445-7256

Skrifter om Samtalegrammatik (SoS) er en serie arbejdspapirer om samtalegrammatik som udgives af forskergruppen *DanTIN* (“Danish talk-in-interaction”). *DanTIN* består af studerende og forskere fra og omkring Lingvistik på Aarhus Universitet. *DanTIN* bestyrer hjemmesiden *samtalegrammatik.dk*. Udgivelserne i *Skrifter om Samtalegrammatik* er arbejdspapirer, studenteropgaver, rapporter, afhandlinger og andet som beskriver og analyserer samtalegrammatiske fænomener.

Skrifter om Samtalegrammatik er ikke fagfællebedømt, men en redaktionsgruppe under *DanTIN* har vurderet at udgivelserne i SoS fortjener at komme til offentlighedens kendskab. I nogle tilfælde er der tale om ældre eller nyere skrifter, som *DanTIN* har fået lov af forfatterne til at udgive. I andre tilfælde er skrifterne lavet til SoS. *Skrifter om Samtalegrammatik* kan frit deles med angivelse af forfatter, årstal samt tidskriftets navn og nummer.

DanTIN udgiver også fagfællebedømte artikler. Du kan se mere om vores udgivelser, projekter og resultater på samtalegrammatik.dk, og her kan du også se hvordan du kommer i kontakt med os.

Billedet til forsiden (*Katteky*s) er taget af [Liv Moeslund Ahlgren](#).

Redaktør for dette nummer er Christina Emborg.

Redaktionel kommentar

Dette nummer af *Skrifter om Samtalegrammatik* beskæftiger sig med udtrykket *sån der* i samtaleprog mellem københavnske unge. Det er et forholdsvis nyt udtryk, som hurtigt har vundet stort indpas i samtaleproget, men hvis funktion hidtil ikke er blevet undersøgt i en interaktionel kontekst. Denne opgave har Freja Zierau påtaget sig i et bachelorprojekt, som nu er blevet til denne udgivelse.

Forfatteren har lavet et stort dataindsamlingsarbejde forud for sin undersøgelse. Med udgangspunkt i flere timers optagelser fra et københavnsk gymnasium har hun dannet en kollektion på 93 tilfælde af *sån der*, som hendes konversationsanalytiske undersøgelse bygger på. Dette store datagrundlag øger undersøgelsens validitet.

Igennem næranalyser af datauddrag viser Freja Zierau, hvad *sån der* kan orientere sig mod, eller modificere, i en samtale, både på et syntaktisk og et interaktionelt niveau. Hvor tidligere undersøgelser af fænomenet har peget på en række forskellige betydninger og funktioner knyttet til *sån der*, demonstrerer Freja dog, at udtrykket har en iboende dobbeltbetydning, som paradoksalt nok peger i to modstridende retninger.

Hvad denne dobbeltbetydning rummer, skal jeg ikke afsløre her. Men det bliver tydeligt, at *sån der* ikke blot er en praksis, som har forskellige funktioner afhængigt af forskellige samtalekontekster. Tværtimod foreslår Freja Zierau, at disse funktioner er på spil mere eller mindre samtidigt i undersøgelsens data.

Afslutningsvist anskuer Freja Zierau sin undersøgelses resultater fra et teoretisk perspektiv, idet hun sammenholder *sån der's* multifunktionelle natur med andre, lignende diskursmarkører, herunder *øh(m)* og det engelske *like*.

Denne grundige beskrivelse af et hidtil udforsket fænomen danner grundlag for flere undersøgelser, fx med data fra andre geografiske områder og med samtaledeltagere i andre aldersgrupper.

Denne redaktionelle kommentar er skrevet af Christina Emborg

Abstract

In this essay, the Danish discourse marker *sån der* 'like that', which is prevalent among youngsters from the Copenhagen area, is discussed in relation to its interactional functions in colloquial speech. *Sån der* has previously been ascribed with a multitude of functions, so the aim of this paper is to investigate whether it is meaningful to describe the discourse marker through a categorisation of multiple interactional functions or if the expression possesses a general, overarching function. This question is approached by way of Conversation Analysis (CA) and it is demonstrated that although *sån der* is syntactically flexible and can be oriented to many different elements of conversation, including quotation, turn-taking, repair, and word search as well as marking both single words, phrases, and whole clauses, the basic (albeit somewhat paradoxical) function of the marker is simultaneously focus marking and approximation but to varying degrees depending on context. In other words, it is used to call attention to certain elements of talk while at the same time marking it with vagueness and thus allowing the speaker to distance themselves from the accuracy of the statement. The main take-away from this investigation is that *sån der* should be viewed in a wider context of discourse markers as an expression that can possess several interactional functions at once but within a specific semantic domain of likeness.

“Vi var bare sån der okay” – en konversationsanalytisk udforskning af markøren *sån der*

af FREJA ZIERAU

1 Indledning

I forbindelse med en eksamensopgave undersøgte jeg i 2019, hvilke sproglige karakteristika unge fra Jylland forbinder med københavnsk sprogbrug. Her identificerede flere informanter udtrykket *sån der* (udtalt [sɔ̃dæʌʔ]) som noget særligt københavnsk (Zierau 2019:8). Udtrykket er tilsyneladende opstået inden for de seneste par år. I et blogopslag fra juni 2016 studser en blogger over udtrykket, som vedkommende har hørt fra flere unge sprogbrugere. Han nævner blandt andet (lettere sarkastisk), at det gerne må siges med ”tyk, tyk vestegnaccent” (Zabel, 2016). *Sån der* viser sig også i populærkulturen. Tessa, den unge rapper fra Hundige, der indtog den danske musikscene med storm i 2020, udgav hittet *Så'n der*, hvor hun bruger udtrykket hele 43 gange, hvilket for alvor kan siges at have banket *sån der* ind i den danske sprogbevidsthed.

Men hvad betyder *sån der*, hvad er dets funktion i en ytring, og hvordan hænger det sammen med, at udtrykket er så højfrekvent og iøjnefaldende? I skrivende stund er *sån der* kun beskrevet videnskabeligt i en bacheloropgave fra 2019 (Jensen) og et speciale fra 2020 (Sommerlund), som begge har data fra gymnasieelever fra henholdsvis København K og Gentofte. Den første tilgår *sån der* fra en grammatisk-funktionel og semantisk vinkel og inddeler udtrykkets funktioner i forskellige kategorier, mens den anden specifikt beskæftiger sig med *sån der* som citatmarkør. Disse går dog ikke i dybden med, hvordan *sån der* kunne have en funktion i en interaktionel kontekst. Jeg vil derfor tage faklen videre og undersøge brugen af *sån der* blandt gymnasieelever fra et tredje gymnasium i Københavnsområdet – denne gang med udgangspunkt i *samtalen*. For at forstå brugen af udtrykket på et interaktionelt og funktionelt niveau foretages undersøgelsen ud fra et konversationsanalytisk perspektiv, og jeg vil forsøge at besvare følgende problem: *I hvilket omfang er sån der et multifunktionelt udtryk på et interaktionelt plan? Med andre ord: er det meningsfuldt at beskrive sån der ud fra en række forskellige funktioner eller er der tale om én overordnet funktion?*

I det følgende afsnit beskrives dataindsamlingsmetode samt implikationerne af denne, hvilket munder ud i en gennemgang af konversationsanalyse (forkortet CA) som metode. Det efterfølgende afsnit afdækker teori relevant for analysen af *sån der*, herunder hvad de tidligere undersøgelser har vist om udtrykket. Herefter følger selve analysen, hvor der ses nærmere på eksempler, hvor *sån der* optræder i forskellige positioner i en taletur. Dernæst diskuteres ovenstående spørgsmål ud fra analysen, og der stilles desuden nye spørgsmål som forhåbentlig kan inspirere fremtidig forskning.

2 Metode

For finde frem til, hvordan *sån der* bruges i en samtale, har jeg først været ude i felten og observeret sprogbrugerne i deres naturlige habitat og senere undersøgt fænomenet gennem en konversationsanalytisk linse. I dette afsnit vil jeg gennemgå forløbet af dataindsamlingen, diskutere videoobservation og til slut redegøre for nogle vigtige elementer i CA som analysemetode.

2.1 Dataindsamling

I konversationsanalysen er det samtalen, der er under luppen, og derfor har dataindsamlingen været designet med henblik på at komme så tæt på en naturligt forekommende interaktion som muligt. Dataene blev indsamlet på et gymnasium i København i oktober 2020, hvor jeg besøgte en 3.g. klasse på 24 elever i to dansktimer. I den første time introducerede jeg mig selv og fortalte kort, at jeg var interesseret i, hvordan unge taler med hinanden. Efterfølgende forklarede jeg dem, hvordan selve optagelsessituationen ville forløbe. Jeg lovede desuden, at jeg efterfølgende ville give dem mulighed for at stille spørgsmål til projektet og til sprogvidenskab generelt for at forsikre dem om, at der ikke var skjulte motiver. Eleverne underskrev en samtykkeerklæring. Mindreårige elever var informerede på forhånd og medbragte en underskrift fra deres forældre.

Eleverne delte sig op i grupper på 3-4 personer og fik besked på at sætte sig et sted og tale sammen i ca. tyve minutter, ligesom de ville gøre i et frikvarter. Optagelsernes længde skulle sikre, at en naturlig samtale kunne nå at udvikle sig i takt med, at eleverne vænnede sig til at sidde foran et kamera. I et forsøg på at gøre optagelsesmetoden så lidt invasiv som muligt, blev eleverne bedt om selv at sørge for at lave en videooptagelse af deres samtale ved hjælp af egne mobiltelefoner.

Jeg havde selv medbragt fem digitale kameraer, som jeg stillede op ved fem tilfældige grupper, der allerede var i gang med en samtale, hvorefter jeg ville forlade lokalet. Dette var både for at sikre, at tekniske vanskeligheder ikke nødvendigvis betød, at en optagelse gik tabt, men også at eleverne selv følte en vis kontrol over situationen. Indsamlingen kastede 5 brugbare videoer af sig, der hver især havde en længde på mellem 24.39 og 30.57 minutter.

Besøget var koordineret med undervisningen og var derfor en indledning til et forløb om dansk samtaleprog, hvor eleverne blandt andet selv skulle prøve kræfter med at transskribere samtaler og opdage forskelle og ligheder med skriftsproget. Derfor blev formålet med videooptagelserne ikke blot, at jeg, den fremmede sproganalytiker, skulle lytte til deres samtaler, men også at de selv skulle bruge videoerne i undervisningen.

2.2 Videoobservation – implikationer og komplikationer

Konversationsanalysen er interesseret i, hvordan deltagere i en samtale samarbejder om at organisere en interaktion i sine naturligt forekommende omgivelser ved hjælp af en lang række verbale og non-verbale resurser (Mondada 2013:33). Derfor er videodata centrale for konversationsanalysen, da det giver analytikeren mulighed for minutløst at gennemgå selv de mindste bestanddele af en interaktion ved at spole frem og tilbage igen og igen (Pomerantz & Fehr 1997:70). På den måde opdages mikrohandlinger, der ellers ville blive overset i f.eks. en observation eller et interview (Steensig 2015:325). Dette forudsætter derfor, at optagelserne foretages i omgivelser, hvor de ville have fundet sted med eller uden videokamera (jf. "den døde sociologs test", Potter 2002).

Problemet med videodata, såvel som alle andre former for observationsdata, er imidlertid, at analytikeren aldrig kan fjernes helt fra situationen. Antagelsen om, at dette må have en indvirkning på de observeredes adfærd, ledes ofte tilbage til Labov (1972) og observatørens paradoks, som går ud på, at observatøren vil have adgang til menneskers adfærd, når de ikke bliver observeret, hvilket ikke er muligt. Nogle påstår, at selve det, at man optager en social interaktion, påvirker og ændrer denne, og at en sådan interaktion dermed aldrig kan være naturlig. Man kan dog argumentere for, at metoden hvormed optagelsen udføres kan tilpasses den pågældende situation, så deltagerne lettere glemmer kameraets tilstedeværelse (Mondada

2013:34). Speer og Hutchby (2003:318) foreslår, at man i stedet for at stemple data som ikke-naturlige, fordi de bliver optaget, kan betragte deltagerens orientering mod kameraet eller båndoptageren som en autentisk kooperativ handling i sig selv (se også Lomax & Casey 1998). I mine data viste det sig, at deltagerne orienterede sig mod at blive optaget, men det ændrede ikke på brugen af udtrykket *sån der*, der endda optrådte i sådanne sekvenser.

Dataindsamling er tæt forbundet med analyse, hvilket betyder, at fordi CA interesserer sig for både verbale og non-verbale handlinger i interaktioner, er det oplagt at placere et kamera således at deltagerens ansigter og (over)kroppe er synlige.

2.3 Analysemetode

CA baserer sig på, at den intersubjektive forståelse af en samtale løbende bliver forhandlet og vedligeholdt taletur for taletur. Deltagere i en samtale tjekker, bekræfter og demonstrerer over for hinanden, at de forstår, hvad den anden gør – og hvad de vil gøre (Sidnell 2010:12-13). Det er netop fordi samtaledeltagere løbende viser hinanden deres forståelse, at dette bliver tilgængeligt for analytikeren. For at undersøge hvordan *sån der* fungerer på et interaktionelt plan, er det derfor relevant at se på, hvordan udtrykket bruges i taletursforhandlingen, og hvor udtrykket er placeret i den enkelte tur.

2.3.1 Turtagning og turkonstruktionsenheder

I 1974 stillede Sacks, Schegloff og Jefferson en model op, der beskrev organiseringen af turtagning i samtale, som er et grundelement i CA, og som sidenhen er blevet citeret vidt og bredt. Her har de på baggrund af et stort korpus af samtaledata observeret en grundlæggende systematik og fastslår, at der er en række normer, som samtaledeltagerne forventer bliver overholdt – og når de ikke bliver det, vil deltagerne pege det ud. I den forbindelse opstiller forfatterne 14 'markant synlige kendsgerninger' (*grossly apparent facts*), herunder at der i særdeles høj grad er én taler ad gangen, og at overgangene mellem talere almindeligvis er uden hverken overlap eller tydelige pauser. Samtidig er det ikke givet, hvor længe en taletur eller en samtale varer, og turfordelingen er ikke fastlagt, men kan forhandles gennem turtildelingsteknikker, som Sacks et al. (1974:704) formulerer som et sæt regler: kort sagt gælder det, at taleren kan udvælge den næste

taler via en talerudvælgelsesteknik. Sker dette ikke, kan en anden deltager selv-udvælge og overtage taleturen, og hvis dette ikke sker, kan den nuværende taler gen-udvælge sig selv.

Centralt for turtagningen er deltagernes forståelse af, hvordan en taletur er opbygget. En taletur kan bestå af en eller flere turkonstruktionsenheder (*turn-constructive unit*, forkortet TCU) og disse kan udgøres af helsætninger, ledsætninger, syntagmer eller enkelte ord afhængig af sekventiel relevans (Sacks et al. 1974:702). En turkonstruktionsenhed har derfor ofte en 'grammatisk velformethed', der gør, at en kompetent sprogbruger kan forvente en syntaktisk fuldendt sætning (Sidnell 2010:40). Samtidig identificeres turkonstruktionsenheder også på baggrund af kendetegn uden for det morfosyntaktiske domæne. Ford & Thompson (1996) viser, at bl.a. intonation og en form for forståelse af en pragmatisk handlingsudførelse er vigtige komponenter i signalementet af et overgangsrelevant sted.

Samtaledeltagere kan dermed projicere (dvs. forudsige), hvornår en taler potentielt er færdig med sin taletur, og dermed give anledning til en ny talerudvælgelse. En sådan mulig afsluttet tur kaldes et overgangsrelevant sted (*transition relevance place*, forkortet TRP), og det er orienteringen mod disse steder i samtalen, der minimerer pauserne mellem hver taletur, eller sågar er grunden til, at en anden taler kan påbegynde en ny tur, før den første taler har færdiggjort sin.

2.3.2 Transskription

Transskriptioner af data er et nøgleelement i CA, både fordi detaljegraden af transskriptionerne er nødvendig for analysen af de underliggende interaktionelle systemer i samtalen, men også fordi selve arbejdet med transskribering kan bruges som et instrument til at opdage mønstre, der ellers ville være gået ubemærket hen (Sidnell 2010:23). Der er mange faktorer i spil i en interaktion, både på lydligt og visuelt niveau, og det er derfor essentielt at tage højde for det tidsmæssige forløb af samtalen samt at medtage elementer som latterstavelser, hostelyde og gestik (Steensig 2001). Jeg har foretaget en kollektionsanalyse og nærtransskriberet de relevante forekomster af *sån der* i overensstemmelse med Hepburn & Boldens (2013) og Mondadas (2016) konventioner for transskription af henholdsvis tale og kropslige handlinger. Navne, steder og andre informationer, der kunne lede til identifikation af deltagere eller personer omtalt i samtalerne, er blevet anonymiseret.

3 Teori

Sån der har ikke fået megen opmærksomhed i litteraturen, formentlig fordi selve formen er relativt ny og udspringer fra *sån* (skrives også som *sån*), der selv er karakteriseret som en talsprogsvariant af *sådan* (jf. Den Danske Ordbog 2020). Beskrivelser af *sådan* og *sån* kan bruges som pejlemærker for, hvordan man kan forstå funktionerne af *sån der* både i en grammatisk og en interaktionel sammenhæng, men *sån der* bør stadig undersøges som et selvstændigt udtryk. Jensen (2019) opstiller i et bachelorprojekt fem funktionskategorier ud fra et grammatisk-funktionelt og semantisk perspektiv, der foruden de to kategorier **tilnærmelse** og **tøven** inspireret af DDO også inkluderer **citatmarkering**, **interaktionelt interjektional** og **fokusmarking**. I de følgende afsnit beskrives Jensens fem kategorier, de relateres til begreber inden for konversationsanalysen, og der suppleres med viden om *sån*. Jensens kategorier anvendes dermed som inspiration til en grundlæggende indgangsvinkel på analysen af det multifunktionelle *sån ders* snarere end et forsøg på en udtømmende beskrivelse af fænomenet.

3.1 Citatmarkering

Jensen (2019) skriver, at *sån der* kan fungere som citatmarkør af den art som Rathje (2008:221) kalder "småord med kolonfunktion", dvs. ord der umiddelbart følges af et citat. Direkte citater bruges i samtaler til at gengive, hvad en person (herunder taleren selv) eller en ting har eller kunne have gjort, sagt, skrevet, tænkt eller følt i en given kontekst (Rathje 2008:202). Ifølge Clark & Gerrig (1990) er et citat en form for demonstration, der imiterer en referent, ved selv at demonstrere udvalgte aspekter af en bestemt handling, verbal eller non-verbal. Sommerlund (2020) undersøger brugen af det danske være *sån (der)* og foreslår, at det muligvis er en låneoversættelse af det engelske *be like* som citatmarkør.

3.2 Tilnærmelse

Ved karakteriseringen af den tilnærmende funktion skæver Jensen til Den Danske Ordbogs (2020) definition 2.b af *sådan*, der da også er markeret som talesprog: "bruges for at udtrykke at udsagnet er en tilnærmelse til en mere rammende eller præcis formulering". Det markerer altså en form for vaghed, så taleren ikke kan drages helt til ansvar for en ytring. Jensen tilskriver derfor også tilnærmelses-funktionen at kunne angive, at en given kvantitet nævnt i en ytring er et esti-

mat snarere end et præcist antal, og at disse tilnærmelser ofte optræder sammen med udvidelser som *eller sån noget*. Der er altså potentielt tale om to forskellige funktioner, der dog er i tæt relation til hinanden: én forbundet med tilslutning til beskrivelsen af entiteter og én forbundet med tilslutning til mængder. Nielsen (2017) finder, at det samme gør sig gældende for *sån*, og at udtrykket bruges til at svække tilslutningen til et udsagn. Man kan dermed også betragte *sån der* som et udtryk, der kan modificere epistemisk standpunkt (*stance*) og dermed nedjustere talerens markerede adgang til viden om en given sag, dvs. deres epistemiske status (jf. Heritage 2013).

3.3 Interaktionelt interjektional

Jensen introducerer også begrebet "interaktionelt interjektional" som en funktion af *sån der*, der syntaktisk er placeret i sætningskemaets interjektionalfelt, dvs. uden for den egentlige sætning, enten til venstre eller til højre (Hansen & Heltoft 2011: 1621), hvilket i CA-terminologi kan siges at være enten TCU-indledende eller TCU-final. Dermed dækker denne kategori i princippet over to forskellige funktioner. I analysen refereres der derfor til hhv. *sån der* som TCU-indleder og *sån der* som TCU-final partikel.

3.4 Fokusmarkering

Ligesom Sommerlund (2020) drager Jensen (2019:9) også paralleller til det engelske *like* og dets funktion som fokusmarkør. Her henviser han til Miller & Weinert (1995), der bl.a. viser, at fokusmarkøren *like* er syntaktisk fleksibel og dermed kan markere nærmest alle led i en sætning, og at det kan henvise til både ny information, men også til information der er givet i konteksten i forvejen. Fokus markerer elementer i en ytring som værende særligt vigtige, og dette kan gøres med f.eks. stemmeleje eller tryk, forekomst af særlig syntaktisk struktur eller via en særlig partikel (Miller & Weinert 1995:375). Det er altså et emfatisk greb, der udpeger noget over for modtageren. Det var inden for denne kategori, at Jensen (2019:28) fandt flest forekomster af *sån der*. Han pointerer desuden, at fokusfunktionen kunne siges at gælde i tilfælde, hvor andre funktionskategorier tilsyneladende var relevante, herunder tilnærmelsen.

3.5 Tøvemarkering

Jensen antager, at *sån der* bruges som tøvemarkør på samme måde som ordet *øh* (2019:6) og Nielsen (2017:278) skriver, at *sån* kan findes

som tøvemarkering i forbindelse med reparatur. I analysen vil jeg derfor se på, om *sån der* optræder i forbindelse med tøvemarkering og reparatur, sådan som disse fænomener forstås inden for konversationsanalysen. Jensen (2019:20) kategoriserer *sån der* som tøvemarkør, hvis (1) der er pauser før og efter produktionen af *sån der*, hvis (2) det optræder som sidste element før en omformulering eller hvis (3) det optræder som sidste element i en ikke-velformet sætning (og dermed forlades). Denne karakterisering har slående ligheder med Schegloffs (2010:135-138) reparatur-implicerende *uh(m)*, den engelske pendant til *øh(m)*, som formodes at gøre meget af det samme. Her skelner han mellem tre typer (jf. Jensens (1), (2) og (3)), som Brøcker et al. har påvist i dansk samtaleprog og har oversat til "ordsøgningsmarkering, markering af erstattende reparatur og markering af 'forladende' reparatur" (2012:31).

Med en ordsøgningsmarkering signalerer taleren, at vedkommende mangler et eller flere ord, for at kunne færdiggøre sin ytring, og disse optræder derfor på steder, hvor det er tydeligt, at der skal komme mere tale, ofte midt i en TCU (Samtalegrammatik 2019b). *Øh(m)* som ordsøgning forholder sig dermed til det projicerede, i modsætning til markering af erstattende og forladende reparatur, der orienterer sig mod det, der allerede er produceret (Brøcker et al. 2012:33). De to sidstnævnte indikerer hermed, at der er opstået et problem undervejs. Taleren kan via erstattende reparatur "ændre grammatisk format undervejs" og f.eks. udskifte problemkilden med et andet element eller omforme sætningsstrukturen i en ytring (Steensig 2001:180). Ved forladende reparatur er der imidlertid tale om, at en hel TCU droppes så at sige og taleren konstruerer i stedet en helt ny turenhed fra bunden (Schegloff 2010:138). Schegloff (2010:135-137) viser eksempler på disse tre typer tøvemarkering både med og uden forsinkelse, og næsten alle tilfælde havde forlængelse på *uh(m)*.

Udover at selv-reparatur kan initieres af tøvemarkører, kan det også initieres af hørlig afsnupning (*cut-off*, jf. Steensig 2001:179) af den igangværende tale, hvor der sker et stop i luftstrømmen. Selv-reparatur kan også initieres af lydforlængelse eller en ejendommelighed i udtalen (Sidnell 2010:114). Forlængelse forekommer ofte på selve problemkilden, men kan også vise sig tidligere i en ytring og dermed projicere en kommende reparatur. På engelsk ledsages forlængelse

somme tider af knirkende stemmeføring (*creaky voice*) og faldende toneleje (Shriberg 2001:161-162). Disse karakteristika tages der også højde for i analysen.

4 Analyse

Ud fra et datasæt med 93 forekomster af *sån der* har jeg udvalgt 7 eksempler til at undersøge funktionskategorierne beskrevet i afsnit 3. Grundet udtrykkets alsidighed er de følgende afsnit ikke en slavisk gennemgang af kategorierne. *Sån der* udtales som udgangspunkt som [sɔ̃dæʌ[?]] men stiliseres i transskriptionerne som *sån der*, og modificeres kun ved afvigelser fra den konventionelle udtale. Dette er også grunden til, at udtrykket af og til transskriberes som *sn'er* i dataene. En af deltagerne, Bastian, er storforbruger af udtrykket, og udtaler det som udgangspunkt i en reduceret form, hvor [d] er frafaldet. Jeg tolker dette som en afart af *sån der* og ikke *sån her*, som det ellers kunne være nærliggende at gøre, fordi der ikke på noget tidspunkt i mine data optræder et *sån her* med samme egenskaber som *sån der*. Desuden er Bastians *sn'er* både prosodisk og pragmatisk meget lig andre deltageres produktion af *sån der*, og han er konsekvent i sin brug af den reducerede form. I en spektrogramanalyse er der i nogle tilfælde også et mellemrum uden foranter efter [sn] fulgt af antydningen af en lodret linje af støj inden -[æʌ[?]], hvilket peger i retning af en svag stopkonsonantlyd. Antagelsen her er altså, at der i Bastians fonetisk reducerede variation er sket en assimilation af den alveolære stopkonsonant til den tilstødende alveolære nasal, men at udtrykket i bund og grund er det samme.

4.1 Sån der i forbindelse med tøvemarkering og reparation

4.1.1 Ordsøgning

Dataene indeholder en række eksempler, hvor *sån der* optræder i forbindelse med tøvemarkering, herunder ordsøgning. Her er det karakteristisk, at *sån der* forlænges og udtales med knirk på *der*, og at der følger en pause. I eksemplet nedenfor er Julie i gang med en historiefortælling, hvor hun beretter om, at hendes folkeskolelærere i sin tid digtede deres egne julehistorier hver dag op til juleaften.

(1)
322 JUL: ·h å så:-
323 JUL: var der ALle mulige mærkelige #af#stikkere,
324 jul: >>gestikulerer med flagrende hænder-----
325 JUL: → der #AL#,drig blev sån *#der:#.
326 jul: -----,,,,,,,,,,,,,*små spejlv cirkler->
327 (0.5)
328 JUL: bundet* sløjfer om å sån noget der
329 jul: ----->*
330 JUL: det >blev nogen< virkelig syrede hist#orier#

Julies *sån der* markeres af forlængelse, knirken på *der* og et lavt toneleje i forhold til de tilstødende ord. Ordsøgningen markeres desuden af Julies gestik. Midt i produktionen af *sån der* i linje 325 påbegynder hun en bevægelse, hvor hun med tommelfingeren trykket sammen med de øvrige fingre tegner en lille cirkel med hver hånd, hvor bevægelserne er spejlvendt af hinanden. Dette gør hun to gange: første gang begynder under produktionen af *#der:#* og afsluttes i løbet af pausen, anden gang hurtigere og med mindre cirkler under produktionen af "bundet". Denne ikoniske bevægelse ligner formen af en sløjfe, og de samlede fingre kan associeres til handlingen af at binde en sløjfe. Hun ved altså, hvilken handling og hvilken referent hun vil henvise til, men hun har endnu ikke fundet den sproglige form. *Sån der* indleder denne ordsøgning på samme måde som *øh(m)* kan (jf. 3.5). Dog er det langt fra alle ordsøgningseksempler i dataene, hvor gestik bidrager til ordsøgningen. I mange tilfælde har taleren hænderne i ro, men disse kan stadig anses som ordsøgninger, da de deler andre kendetegn, navnlig forlængelse, knirk og pauser.

4.1.2 Erstattende reparation

Eksempel 2 illustrerer, hvordan *sån der* ligesom *øh(m)* kan markere erstattende reparation. Mira, Julie og Sarah har en samtale om lærerne på gymnasiet, og Sarah nævner et billede af en lærer.

(2)
237 com: ((alle har hænderne i skødet))
238 MIR: hvoff,orn et billede af Nils
239 (0.6)
240 JUL: [>jamen< vi fandt] det nede i STC
241 SAR: [(manden)]

242 JUL: i *der var bare sån en masse:- gamle: b-*
 243 jul: *.....løfter hænder,,,,,,*
 244 JUL: → sån #der:#.
 245 (0.2)
 246 JUL: *klassebilleder*men af RG's lærere[>sån der<] fra g-
 247 MIR: [åh::]
 248 jul: *gåseøjne-----*
 249 (.)
 250 JUL: °<gamle [tider>°]
 251 SAR: [han havde ikk] #gråt hår#

Mira har ikke hørt om billedet og spørger derfor ind, og Julie forklarer omstændighederne for fundet af billedet. Hun løber imidlertid ind i problemer i linje 242, hvor hun formentlig skulle til at sige *billeder*, men afbryder sig selv, hvorefter hun siger *sån der*, og efter en pause producerer et mere specialiseret svar som en reparatur. Hun indrammer ordet *klassebilleder* i gåseøjne via sin gestik, for at markere, at det her altså ikke er klassebilleder i den gængse forstand, men formodentlig et opstillet billede af lærerstaben. Mira har altså givet udtryk for, at der er viden, hun ikke har adgang til, dvs. hendes epistemiske status er lavere end Julies, hvilket Julie orienterer sig imod ved at foretage en reparatur for at specificere sit modtager-design. Dette er et eksempel på erstattende reparatur indledt af *sån der*.

Derudover er det også værd at bemærke, at *sån der* på linje 244 endnu engang bliver sagt med forlængelse, knirk og en pause. Det er altså en tøvemarkør. Måden hvorpå dette *sån der* bliver sagt, står i kontrast til *sån der* i linje 246, som bliver sagt hurtigt og uden speciel prosodi. Dette *sån der* indleder en uddybning af beskrivelsen og markerer fokus, da det vigtige ved billedet er, at det er gammelt, selvom dette også fremgår af konteksten. Efterfølgende afbryder Julie igen sig selv, men dette lader til at have noget at gøre med, at Mira projicerer en TRP efter *lærere* og leverer en genkendelsesmarkør, hvor Julie muligvis forventer, at Mira vil overtage turen. Det gør hun dog ikke, så Julie færdiggør sin tur om end sagte, hvilket Sarah benytter sig af og foretager en selv-udvælgelse.

4.1.3 Forladende reparatur

Ikke længe efter Julies historiefortælling om julehistorierne fra eksempel 1 drejer snakken ind på, at skoleeleverne også blev inddraget i lærernes juleeventyr.

(3)

- 366 JUL: ·h der: ikk så mange elever
367 JUL: det var eg [ret nemt] a' få=
368 SAR: [okay]
369 JUL: → =>hvis=det sån der< jeg tror, ·hh
370 JUL: på tRE år
371 JUL: ku man nemt nå å få #alle eleverne med#

På l. 366 begynder Julie at redegøre for logistikken omkring, hvordan alle elever kunne flettes ind i historierne. Hun fortsætter sin tur på l. 367, hvor hun starter en ny TCU, som hun imidlertid ikke færdiggør, men påbegynder i stedet et indskud direkte efter infinitiven *a' få*. Indskuddet, der starter på linje 369, forlades efter *sån der*, og Julie begynder endnu engang forfra med en ny TCU. Denne gang har hun til gengæld succes med at give en kvalificeret forklaring på historie-logistikken, hvor hun endda genanvender leksikalske elementer fra l. 367 (nemt og at få). Dette er et eksempel på, hvordan *sån der* kan optræde i forbindelse med en reparation, hvor en formulering helt droppes, i dette tilfælde indskuddet *hvis=det*. Turen bliver dog produceret meget hurtigt, og det er derfor utydeligt hvad *sån der* orienterer sig mod. Det kunne både være en del af den formulering, der blev forladt, og således have projiceret fokus på noget, der kunne have fulgt efter – dvs. et verbum, et (verbal)syntagma eller resten af sætningen. *Sån der* kunne også markere fokus på den nye TCU og dermed indikere, at modtagerne skulle spidse ører, fordi pointen var på vej, og siden den forrige formulering aldrig blev færdiggjort, kan *sån der* også orientere sig mod selve skiftet fra én turkonstruktion til en anden. Denne sidste fortolkning nærmer sig Schegloffs (2010) forladende reparaturmarkør, men i modsætning til de forrige eksempler er denne produktion hurtig, og det virker derfor ikke helt rammende at kalde dette for en tøvemarkør. Her er det også værd at bemærke, at Julies endelige TCU efter *sån der* markerer usikkert epistemisk standpunkt idet hun indleder med *jeg tror*,. *Sån der* kan dermed også tolkes som et bidrag til denne usikkerhedsmarkering, og tillader Julie at fralægge sig en smule ansvar for påstanden.

4.2 *Sån der som turbevaringsværktøj*

Sån der ser ud til at kunne projicere, at en ytring ikke er færdig. I nedenstående eksempel har Emma, Lisa, Mette og Alice en samtale om, hvornår de står op om morgenen.

- (4)
- 166 LIS: → jeg vågner #bare# klokken seks for: ha sån ↓#de:r#,
 167 (0.3)
- 168 LIS: lang tid [te' sån] der a' [ligge i min seng]=
 169 MET: [jaer]
 170 ALI: [jaer]
 171 MET: =men jeg s- sån: jeg får jo: sån: morgen#mad
 172 MET: halv syv#

På linje 166 producerer Lisa et *sån der* med forlængelse og knirk på *der* og endnu engang følger en pause umiddelbart efter. Ligesom i de forrige tilfælde daler tonelejet en smule ved produktionen af *der* i *sån der* (med undtagelse af eksempel 2, l. 247, hvor tonelejet forbliver det samme). Med *sån der* signalerer Lisa, at den vigtigste information kommer bagefter, nemlig hvorfor hun vågner klokken seks. Hendes modtagere projicerer, at dette ikke er en TRP. Først efter Lisa har sagt *lang tid* på linje 168, bryder både Mette og derefter Alice ind med kvitterende *jaer*. Det er dog værd at pointere at pausen alene kan have samme effekt. Ud fra konteksten vil man dog kunne argumentere for, at det allerede fra infinitiven *for: ha* ('for at have') er muligt at regne ud, hvad Lisa vil sige – tid er allerede et tema i samtalen og konstruktionen *at have tid* er dermed forventelig. Alligevel er det først efter *lang tid* at modtagerne giver respons. Mettes *jaer* viser genkendelse og accept, men i modsætning til Alice lader det til, at Mettes *jaer* også gør det muligt for hende selv at overtage turen på manerlig vis, hvilket hun gør prompte i linje 171.

Den primære funktion af *sån der* i dette eksempel tyder på at være turbevaring i højere grad end en ordsøgning, selvom det ikke kan udelukkes, at dette også har en indflydelse. Turen indeholder ikke andre elementer, der kunne tolkes som problemkilder som f.eks. *cut-offs*, og Lisa gestikulerer ikke under pausen ligesom der gøres i eksempel 1. Dette er grunden til, at jeg vælger at tolke eksemplet som turbevaring og ikke ordsøgning. Der er muligvis også tale om en fokuserende funktion, idet *lang tid* lader til at være den vigtigste information i ytringen, og produktionen af *sån der* gør det muligt at forvente dette. Pausen kan desuden virke som et emfatisk greb.

4.3 Så *der* som fokusmarkør, tilnærmelse og TCU-indledende og -final partikel

De tre kategorier beskrevet i afsnit 3 som fokusmarkering og tilnærmelsesmarkering samt Jensens "interaktionelle interjektional", som jeg snarere vil beskrive som TCU-indledende og TCU-finale partikler, forekommer ofte i overlap med hinanden i dataene. Dette afsnit behandler dem derfor sammen. I eksempel 5 ses fem eksempler på *sån der* med tilsyneladende forskellige funktioner som er fremhævet med pil. Rasmus, Anton og Bastian snakker om fodbold.

- (5)
- 220 BAS: men er Rashford ikk oss bare kendt for: være#:#
221 (0.2)
- 222 BAS: f→ fucking dårlig ↑°sn'#er#°
223 (0.9)
- 224 ANT: #jo:w jaer:w# han er: f okay=
225 ANT: =°han har meget go-°
- 226 ANT: f→ han har <meget G0d STIL> sån #der#
227 (0.2)
- 228 ANT: <han er meget↑>
229 (0.3)
- 230 ANT: han er sån ung spiller jo
231 ANT: °så han er #ikk# sån der°=
- 232 BAS: f→ =>men der ikk noget me' sn'er:<
233 BAS: t→ han har ikk <scoret> i sn'er tre år
234 BAS: °#eller sån noget#°

Bastian stiller Anton et spørgsmål på l. 220-222, hvor han afslutter med et *sån der*. Dette bliver ikke sagt med forlængelse, og der er en stigning i pitch. I forhold til interaktionen synes det også at orientere sig mere mod det, han allerede har produceret, snarere end at orientere sig mod, at han har tænkt sig at sige mere, fordi han stiller et spørgsmål og udvælger på den måde Anton i stedet for sig selv. Dette står i kontrast til, hvad vi har set indtil videre. Eksemplet viser, at *sån der* tilsyneladende ikke orienterer sig mod turtagningen, men mod at fokusmarkere forudgående tale. Det er derfor et eksempel på, hvad der i afsnit 3.3 blev beskrevet som en TCU-final partikel. At der går næsten et helt sekund, før Anton svarer, kunne i princippet tyde på, at han forventer noget mere efter *sån der*. Det er dog mere sandsynligt, at forsinkelsen sker, fordi han skal til at levere et dispræfereret svar.

Bastians spørgsmål viser også et nedjusteret epistemisk standpunkt i kraft af, at det er et spørgsmål, og *sån der* kan tolkes som et element, der underbygger dette. Selvom ytringen i sig selv er en udfordring, er udlægningen designet til, at Anton har mulighed for at be- eller afkræfte Bastians påstand, og orienterer sig dermed mod Antons epistemiske status som værende med en vis autoritet – i hvert fald på overfladen. Dette *sån der* kan derfor også besidde en form for tilnærmelse.

På l. 224-226 forsøger Anton at udbygge sit svar til Bastian, hvor han væver ved at tale stille på l. 225 og der opstår flere fejl undervejs. På l. 226 taler han til gengæld højt og langsomt og fremhæver *GOd STIL* som hovedpointen i sit forsvar af Rashford. Dette styrkes muligvis yderligere af det følgende *sån der*, der kan have samme bagud-fokuserende funktion som det forrige, hvilket understøttes af, at det er placeret efter en TRP og ikke midt i, ligesom vi tidligere har set ved *sån der* før en pause. Samtidig selv-udvælger han efterfølgende, og det kan derfor også have samme turbevarende funktion som eksempel 4.

Anton fortsætter med at væve indtil han bliver afbrudt af Bastian efter at have produceret endnu et *sån der* på l. 231, denne gang midt i en TCU, men denne vælger jeg ikke at drage konklusioner på, fordi Anton ikke færdiggør sin ytring. I stedet er Bastians to næste *sån der* interessante, da de hver repræsenterer hhv. fokusmarkering og tilnærmelse efter Jensens typologi. Begge siges hurtigt og uden knirken – altså ikke tøvende. Den første på l. 232 fokusmarkerer den efterfølgende sætning. *Men der ikk noget me'* projicerer, at det følgende udfordrer, hvad Anton har sagt, og at dette vil være ny eller vigtig information, hvilket forstærkes af *sån der*. Samtidig indikerer Bastian med formuleringen, at han ikke er helt sikker på sin udlægning – eller i hvert fald ikke vil stå til ansvar for den. Han orienterer dermed sig endnu engang mod Antons epistemiske status. På linje 233 markerer *sån der* en tilnærmelse, hvorved Bastian indikerer, at han ikke mener, at det han siger, er præcist. Dette forstærkes af, at turen afsluttes af udvideren *eller sån noget*, der gør udsagnet mere vagt og Bastian minimerer dermed risikoen for at blive draget til ansvar for sit udsagn. Samtidig er *tre år* også en vigtig og ny information, så man kan argumentere for, at *sån der* også her er en form for fokusmarkør. *Sån der* lader til at kunne markere fokus på såvel enkelte ord eller syntagmer som hele sætninger, både med skopus over projiceret tale og produceret tale.

I dataene optræder også flere eksempler, hvor *sån der* indleder en TCU enten alene eller i forlængelse af en anden indleder såsom *altså*, *så* og *fordi* (jf. Samtalegrammatik 2019a). I nedenstående uddrag har Rasmus, Anton og Bastian en samtale om fester.

- (6)
- 250 BAS: jeg sk- jeg ska Allerede te' en anden
251 (0.2)
- 252 BAS: halloweenfest
253 (0.4)
- 254 BAS: på #fredag#
255 (1.2)
- 256 BAS: som er sån lidt for tidligt
257 BAS: – sn'#er# jeg føler lige det har været sommer

På linje 250 foregriber Bastian pointen med sin tur med *Allerede*, nemlig at det er tidligt at holde halloweenfest den følgende fredag. Tidligt er et relativt begreb, så Bastian understreger, at det er tidligt i forhold til årstiden ved at tilføje en poststudvidelse til sin tur, der fungerer som en slags specificerende vurdering og som indledes med *sån der* på linje 257. *Sån der* fungerer nærmest som en indramning af en hel sætning og signalerer, at det følgende er vigtigt i sammenhæng med det forrige. Man kan derfor argumentere for, at der er tale om en form for fokusmarkør på samme måde som det TCU-finale *sån der*.

4.4 Sån der som citatmarkør

Handlingsmæssigt er *sån der* som citatmarkør mere tydelig og dermed lettere at identificere, fordi det markeres i interaktionen, at der er tale om en demonstration (eller en rapport) om noget, der er sket uden for den pågældende interaktions kontekst. I eksemplet herunder fortæller Rikke om en profil hun så på dating-appen Tinder.

- (7)
- 241 RIK: – hele hans beskrivelse var #bare# sån noget #der#
242 (0.5)
- 243 LOU: det: for [sjøv
244 RIK: [øh: tre #bø:rn#
245 (0.2)
- 246 RIK: nyligt fra#skilt#
247 RIK: mo#zart el#sker ·h øhm#:#

- 248 (0.2)
 249 RIK: kører i kø(h)rer i tesLA å(h):(h) altså
 250 RIK: → alt [muligt lort hvor man bare var sån der]
 251 LOU: [trre tre børn]
 252 RIK: [hva f:ejler du seriø:st]
 253 LOU: [min=n:ye bil]

På l. 241 ses den første citatmarkering i uddraget, og denne skiller sig ud, da der er indskudt et *noget* mellem *sån* og *der*. Dette viser, at selvom *sån der* kan siges at være en fast ordsammensætning i kraft af den betydelige mængde forekomster, er udtrykket altså stadig underlagt visse ordstillingsregler. Ligesom ved eksemplerne i afsnit 4.1 produceres *der* med knirken og efterfølges af en pause af betydelig længde, hvilket Louise tolker som en ordsøgning og foretager en anden-reparatur på l. 243. Rikke fortsætter dog uhindret sin tur, delvist i overlap med Louise, og påbegynder en liste af ting, som personen bag Tinder-profilen havde skrevet. Der er altså stadig tale om et direkte citat jf. Rathjes definition (2008:202) (se 3.1). På l. 250 fortsætter Rikke og laver en vurdering af sin liste ved at kalde det *alt muligt lort* – hun tager det altså ikke for gode varer. Som for at understrege sin vurdering, demonstrerer hun en reaktion, som i forlængelse af hendes udlægning kunne være passende, nemlig *hva f:ejler du seriø:st*. Dette siges med tydelige trykstavelser og forlængelse, hvilket har en emfatisk effekt. Der er tale om et udpræget direkte citat, som bl.a. ses ved, at Rikke bruger stedordet *du* til at referere til en person, som ikke er til stede i rummet, men som er en del af historiefortællingen. Hun specificerer desuden ikke, at hun selv havde denne reaktion, men bruger stedordet *man* før resten af citatindledningen *bare var sån der*, hvilket understreger overfor modtagerne, at hvem som helst ville vurdere denne profilbeskrivelse som noget skidt. Samtidig gør konteksten det tydeligt, at Rikke selv havde denne tanke eller følelsesmæssige reaktion. Dette stemmer også overens med definitionen, der altså inkluderer mulige reaktioner såvel som reelle gengivelser. I dette tilfælde er det begge dele på én gang.

På trods af, at citaterne er direkte rent pragmatisk, udviser citatmarkeringerne en form for vaghed på linje med den funktion, der beskrives som en tilnærmelse til en mere præcis formulering. Samtidig

er citaterne ovenfor dramatiske greb i historiefortællingen og rummer de vigtigste pointer og elementer i Rikkens tur, hvilket *sån der* gør modtagerne opmærksomme på.

4.5 Opsummering

De ovenstående afsnit viser eksempler på de funktioner af *sån der* som blev præsenteret i afsnit 3. Eksemplerne viser at *sån der* kan orientere sig mod mange forskellige elementer i taleturen, dvs. både enkelte ord, syntagmer eller hele sætninger samt citater, ordsøgninger og andre former for reparatur. To overordnede funktioner går igen i større eller mindre grad på tværs af karakteriseringerne fra teorien: fokusmarkering og tilnærmelse til noget mere præcist.

Sån der viser desuden variation i prosodi, men der lader til at være en klar tendens til, at hvis det efterfølges af en pause (i forbindelse med f.eks. ordsøgning, citatmarkering eller slutningen af en TCU), produceres det overvejende med forlængelse og knirkende stemme samt faldende toneleje på *der*. Optræder det i forbindelse med relativt hurtig tale og midt i en TCU er det mere sandsynligt, at prosodien er mere umarkeret.

5 Diskussion

I nedenstående afsnit diskuteres analysen, først på baggrund af problemformuleringen præsenteret i introduktionen. Derefter fremhæves øvrige observationer, der kan have en indflydelse på, hvordan *sån der* skal forstås i en interaktionel kontekst, navnlig variation i frekvens af brugen af *sån der* mellem deltagerne. Herefter følger en diskussion af *sån der* i forhold til *sån*. Undervejs fremsættes forslag til videre forskning.

5.1 En overordnet men tvetydig funktion af *sån der*

Analysen viser, at *sån der* lader til at rumme en paradoksalt dobbeltbetydning. Udtrykket markerer overfor modtageren, at et element er vigtigt, sjovt eller nyt, samtidig med at taleren tager afstand til nøjagtigheden af, hvad det pågældende element henviser til. Det tyder dog også på, at der er en forskel på, hvordan denne dobbeltbetydning kommer til udtryk, og at der i nogle tilfælde er tale om, at den ene betydning er mere dominerende end den anden alt efter hvilket element *sån der* orienterer sig mod. Er der for eksempel tale om en form for talværdi som i eksempel 5, hvor Bastian siger *han har ikk <scoret> i*

sn'er tre år °#eller *sån noget*#°, er den tilnærmende funktion dominerende, hvilket understøttes af udvidelsen *eller sån noget*, der indikerer vaghed. Samtidig kan den fokuserende funktion ikke udelukkes, da tre år er lang tid ikke at have scoret, og det er derfor det vigtige (og sjove) element i turen. I samme eksempel ses flere forekomster af *sån der* som en retrospektiv fokusmarkør. Da Bastian siger *men er Rashford ikk oss bare kendt for: være#:# (0.2) fucking dårlig* °#sn'#er#°, understreges ordet *dårlig* i det sidste led af flere emfatiske greb såsom en kort pause forinden samt det forstærkende adjektiv *fucking*. Alligevel er selve handlingen et spørgsmål og adskiller sig derfor fra en ligefrem deklarativ vurdering, hvilket gør, at Bastian (i hvert fald pro forma) tager afstand fra sin egen adgang til viden om emnet, og den tilnærmende side af *sån der*-mønten kan derfor heller ikke udelukkes.

Det samme kan siges for ordsøgning, reparaturmarkering og turbevaring: *sån der* markerer, at det følgende er vigtigt for færdiggørelsen af turen samtidig med, at der opstår fejl i produktionen af det vigtige element, fordi taleren enten mangler en ordform, eller ikke når frem til et tilstrækkeligt rammende ord, f.eks. som i eksempel 2, hvor ordet *klassebilleder* var indrammet af gåseøjne. Analysen viste også, at *sån der* som tøvemarkør på mange måder er lig *øh(m)* som tøvemarkør. Ligesom *sån der* er *øh(m)* grammatisk fleksibel og kan ifølge Hansen & Heltoft (2011:1137) placeres hvor som helst i en ytring.

Litteraturen viser, at *øh(m)* kan have flere forskellige funktioner i en samtale. Foruden tøvemarkering, kan *øh(m)* også fungere som turindleder til en dispræfereret ytring, eller markere et *trail off*, dvs. indikere, at en ytring er slut, selvom den ikke er afsluttet formelt (Sørensen et al. 2019, Brøcker et al. 2012:29-34). Derudover foreslår Steensig (1994:79; 2001:184), at tøvemarkører som f.eks. *øh(m)* også kan tolkes som mulige fokusmarkører, da ordsøgninger ofte forekommer før den nye information i en ytring, og altså ikke kun før en problematisk passage. Denne formodning er ikke langt fra hvad den ovenstående analyse har fremhævet i forbindelse med *sån der* som tøvemarkør, og dette forhold kunne derfor være interessant at undersøge nærmere.

Med parallellen til *øh(m)* har *sån der* potentiale til at skrive sig ind i en type ord og udtryk, som i litteraturen ofte henvises til som **diskursmarkører**. Her er *like* et af de mest veldokumenterede eksempler, men som Levey (2006:417) pointerer, findes der eksempler på markører på tværs af sprog som deler slående ligheder, herunder canadisk-

fransk *comme* 'like, as'¹; hebraisk *kaze* 'like [this]'; bislama *oslem* 'like', 'as'; og svensk *liksom*, parallelt med det danske ord *ligesom*. Fælles for disse er, at de kan optræde i forskellige syntaktiske positioner, gøre et udsagn vagere, markere fokus og markere rapporteret tale eller tanke – ikke ulig egenskaberne tillagt *sån der*. Levey fremhæver en vedvarende diskussion blandt fagfolk om en mulig grammatikaliseringsproces motiveret af underliggende konceptualiseringsprincipper af bestemte semantiske domæner. Fællesnævneren er altså at ord, der semantisk har rod i en form for sammenligning eller henvisning til givne referenter, overføres på et mere abstrakt (diskursivt) plan. Dette kan muligvis være en del af forklaringen på den tilsyneladende paradoksale dobbeltbetydning af *sån der*, fordi sammenligning og henvisning indikerer, at to forskellige ting deler egenskaber – ulig og samtidig lig.

Flertydigheden spiller også en rolle i Jensens (2019) opgave, hvor han bemærker, at flere eksempler af *sån der* kunne placeres i indtil flere af hans fem kategorier, præcis ligesom denne analyse demonstrerer. Han foreslår, at "*sån der* kunne tjene flere grammatiske og pragmatiske formål på én gang" (s. 30). Dette er også blevet foreslået af Schifffrin (1987) som en potentiel tendens gældende for diskursmarkører generelt. Hun argumenterer for, at diskursmarkører næppe kun har én funktion og at enkelte forekomster sandsynligvis kan have flere funktioner på samme tid (s. 60-61).

5.2 Frekvens

Forekomsterne af *sån der* i dataene er mangfoldige, men som den opmærksomme læser måske allerede har bemærket ved eksemplerne i afsnit 4, er det i høj grad enkelte talere, der står for produktionen af de mange tilfælde af *sån der*. I eksempel 1, 2 og 3 er det Julie, der kan tage æren for at bruge *sån der*, og det er næsten udelukkende hende, der bruger udtrykket i hele optagelsen. I eksempel 5 og 6 er det overvejende Bastian, men også Anton, der bruger *sån der* i stor stil. Man kan kalde disse sprogbrugere for storforbrugere af *sån der*. Både Jensen (2019) og Sommerlund (2020) udpeger, at der er væsentlig variation i frekvensen af brugen af *sån* og *sån der* mellem de enkelte deltagere i deres data. Dette peger altså på en generel tendens, som kan være en betydelig faktor for, hvordan *sån der* skal anskues og forstås.

¹ Leveys (2006) glossinger er originalt på engelsk, og jeg vælger ikke at oversætte disse, da en oversættelse af en oversættelse kan være misvisende i anden potens.

Det er for eksempel relevant i forhold til fleksibiliteten af *sån der*, da det er muligt, at en storforbruger kunne så at sige udvide udtrykkets syntaktiske og pragmatiske rækkevidde, fordi vedkommende er mere tilbøjelig til at bruge udtrykket ofte og dermed sætte skub i en sprogændringsproces. Omvendt kunne det netop være i kraft af denne fleksibilitet, at *sån der* bliver et storforbrugsudtryk i første omgang. Derudover kunne det være interessant at få undersøgt, om der er en distributiv tendens blandt ikke-storforbrugere til, hvilke typer elementer *sån der* orienterer sig mod, dvs. er det for eksempel mere sandsynligt at se *sån der* optræde som citatmarkør blandt ikke-storforbrugere uafhængige af hinanden, eller er det vilkårligt, hvilken funktion disse bruger i forhold til storforbrugerne? I forlængelse af dette kunne det være interessant at finde ud af, om den sproglige storforbruger også findes i forbindelse med andre talesprogsfænomener, herunder andre diskursmarkører.

5.3 Sån og sån der

Som indikeret i afsnit 3 er *sån der* sandsynligvis udsprunget af det mere alment udbredte *sån*. Arbejdet med dataene har peget i retning af, at de to udtryk bruges på samme måde langt hen ad vejen, men da der ikke findes dokumentation for dette i litteraturen, valgte jeg at begrænse min analyse til *sån der*. Derfor kunne det være interessant at undersøge forskelle og ligheder mellem *sån* og *sån der* både syntaktisk, prosodisk, distributivt, sekventielt og interaktionelt. Dette er især spændende, fordi talere, der er storforbrugere af *sån der* også viste sig at bruge *sån* relativt hyppigt. Dette gælder f.eks. Julie, der i eksempel 2 bruger *sån* som fokusmarkør i kombination med *bare*. Omvendt brugte *sån*-brugere ikke *sån der* særligt ofte. Det gælder for eksempel Mette i eksempel 4, der bruger *sån* til at fokusere *morgen#mad halv syv#* som er det vigtige element i ytringen, samtidig med at der er en forlængelse i produktionen, hvilket indikerer en ordsøgning – nøjagtigt som ved flere af tilfældene af *sån der*. Mette siger dog ikke *sån der* på noget tidspunkt i de transskriberede data. Hvis *sån der* er udsprunget af det mere udbredte *sån*, ville det være interessant at se nærmere på, om *sån der* og *sån* indtager forskellige funktions- og betydningsdomæner.

Både *sån* og *sån der* optrådte også hyppigt sammen med andre ord som *bare*, *altså*, *eller*, *og* (udtalt *å*, jf. Samtalegrammatik 2020) samt i udvidere som *å sån noget (der)* og *eller sån noget (der)*, hvilket endnu

engang kunne understøtte et fælles semantisk domæne, men som ikke desto mindre må undersøges i dybden, før noget kan konkluderes. Her er forholdet til ordet noget særligt interessant, fordi hyppige brugere af *sån der* flere steder i mine data tilføjer et *der* efter *noget* ligesom i eksempel 7, hvor Rikke indledte et citat med *hele hans beskrivelse var #bare# sån noget #der#*. Man kan derfor undersøge i hvilken udstrækning *sån der* kan siges at være en udvidelse af *sån*. Spørgsmålet er, om det er systematisk hvorvidt *der* tilføjes til sådanne konstruktioner, eller om dette er arbitrært.

6 Konklusion

Jeg foreslår med denne undersøgelse af *sån der*, at udtrykket som udgangspunkt har en overordnet dobbeltbetydning, men at udtrykket rent interaktionelt kan orientere sig mod mange forskellige elementer i en samtale, herunder direkte citater, ordsøgninger og reparatur – og i den forbindelse også turtagningen – samt markere ord, syntagmer eller en hel sætning, både prospektivt og retrospektivt. Dobbeltbetydningen rummer en fokusmarkering af det element *sån der* orienterer sig mod samtidig med, at taleren markerer en form for vaghed og indikerer, at vedkommende tager afstand fra nøjagtigheden af udsagnet. I nogle tilfælde er den ene side af dobbeltbetydningen mere fremtrædende end den anden afhængig af kontekst. Altså er *sån der* multifunktionel i den forstand, at det er fleksibelt i sin orientering mod elementer i ytringen og i interaktionen, men udtrykket modificerer disse elementer med den samme overordnede dobbelte betydning. Det er dermed brugbart, hvis ikke nødvendigt, at anskue *sån der* i kraft af hele udtrykkets berøringsflade og ikke blot som enten fokusmarkør, ordsøgningsmarkør eller citatmarkør osv., og dermed betragte *sån der* som en diskursmarkør, der er i stand til at markere flere ting på én gang.

Referencer

- Brøcker, Karen Kiil, Magnus Glenvad Tind Hamann, Maria Jørgensen, Simon Bierring Lange, Nicholas Hedegaard Mikkelsen & Jakob Steensig (2012). Samtalesprogets grammatik: fire fænomener og nogle metodiske overvejelser. *NyS* 42, 10-40. <https://doi.org/10.7146/nys.v42i42.13672>
- Clark, Herbert, & Richard Gerrig (1990). Quotations as demonstrations. *Language* 66, 764–805.
- Den Danske Ordbog (DDO). *Sådan*. Hentet fra <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=s%C3%A5&tab=rel> (11-12-2020)
- Ford, Cecilia E., & Sandra A. Thompson (1996). Interactional units in conversation: syntactic, intonational, and pragmatic resources for the management of turns. I: Ochs, Elinor, Emmanuel A. Schegloff, & Sandra A. Thompson (red.), *Interaction and Grammar*. Cambridge University Press, 134–184.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Hepburn, Alexa & Galina B. Bolden (2013). The conversation analytic approach to transcription. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.), *The Handbook of Conversation Analysis*. Wiley-Blackwell, 57–76.
- Heritage, John (2013). Epistemics in conversation. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.) *The handbook of conversation analysis*. Wiley-Blackwell, 370–394.
- Jensen, Mathias Juul (2019). En grammatisk-funktionel analyse af udtrykket *sån der* som talesprogs-fænomen. Københavns Universitet, bacheloprogave.
- Labov, William (1972). *Sociolinguistic Patterns*. University of Pennsylvania Press.
- Levey, Stephen (2006). The sociolinguistic distribution of discourse marker *like* in preadolescent speech. *Multilingua*, 25(4), 413–441.
- Lomax H. & N. Casey (1998). Recording social life – Reflexivity and video methodology. *Sociological Research Online*, 3(2), 1–31.
- Miller, Jim, & Regina Weinert (1995). The function of *like* in dialogue. *Journal of pragmatics*, 23(4), 365–393.
- Mondada, Lorenza (2013). The conversation analytic approach to data collection. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.) *The handbook of conversation analysis*. Wiley-Blackwell, 32–56.

- Mondada, Lorenza (2016). Conventions for multimodal transcription. Hentet fra https://franzoesistik.philhist.unibas.ch/fileadmin/user_upload/franzoesistik/mondada_multimodal_conventions.pdf?fbclid=IwAR1ph0C1-P690AYPZGm8uVFXy07Lvpzt0et0A-CzTHwvNSZq9BYKbTZG8mc (30-12-2020)
- Nielsen, Eva Hellesøe (2017). *Sån og like* - to unges brug af *sån* som diskursmarkør. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog* 16, 269–286.
- Pomerantz, Anita & Barbara J. Fehr (1997). Conversation analysis: an approach to the study of social action as sense making practices. I: Teun A. van Dijk (red.) *Discourse as social interaction: Discourse Studies 2*. Sage, 64–91.
- Potter, Jonathan (2002). Two kinds of natural. *Discourse Studies*, 4(4), 539–542.
- Rathje, Marianne (2008). *Generationssprog i mundtlig interaktion: En sociolingvistisk undersøgelse af generationsspecifikke træk i tre generationers talesprog*. Københavns Universitet.
- Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel A., & Gail Jefferson (1974). A simplest systematics for the organization of turn - taking for conversation. *Language*, 50(4), 696–735.
- Samtalegrammatik.dk (2019a). Altså som turindleder. *Samtalegrammatik*. Hentet fra <https://samtalegrammatik.dk/opslag/artikel/oehm-som-ordsogningsmarkoer/> (19-12-2020)
- Samtalegrammatik (2019b). Øh(m) som ordsøgningsmarkør. *Samtalegrammatik*. Hentet fra <https://samtalegrammatik.dk/opslag/artikel/oehm-som-ordsoegningsmarkoer/> (15-12-2020)
- Samtalegrammatik (2020). Og (konjunktion). *Samtalegrammatik*. Hentet fra <https://samtalegrammatik.dk/opslag/artikel/og-konjunktion/> (30-12-2020)
- Schegloff, Emanuel A. (2010). Some other “uh(m)”s. *Discourse Processes*, 47(2), 130–174.
- Schiffrin, Deborah (1987). *Discourse Markers*. Cambridge University Press.
- Shriberg, Elizabeth (2001). To ‘errrr’ is human: ecology and acoustics of speech disfluencies. *Journal of the International Phonetic Association*, 31(1), 153–169.
- Sidnell, Jack (2010). *Conversation Analysis: An Introduction*. Wiley-Blackwell.

- Sommerlund, Kristina (2020). Quoting with *være sådan* 'be like (that)': An English influence on the Danish quotative system? Aarhus Universitet, speciale.
- Speer, Susan A. & Ian Hutchby (2003). From ethics to analytics: Aspects of participants' orientations to the presence and relevance of recording devices. *Sociology*, 37(2), 315–337.
- Steensig, Jakob (1994). På tur i talens sprog. *NyS* 18, 63–83.
<https://doi.org/10.7146/nys.v18i18.13360>
- Steensig, Jakob (2001). *Sprog i virkeligheden: bidrag til en interaktionel lingvistik*. Aarhus Universitetsforlag.
- Steensig, Jakob (2015). Konversationsanalyse. I: Brinkmann, Svend & Lene Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder og tilgange – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag, 321-347.
- Sørensen, Søren Sandager, Andrea Bruun, Maria Jørgensen, Ehm Hjort Miltersen & Jakob Steensig (2019). *Øh(m)* i samtalegrammatik.dk. I: Goldstein, Yonatan, Inger Schoonderbeck Hansen & Tina Thode Hougaard (red.), *17. Møde om udforskningen af dansk sprog*. Aarhus Universitet, 523–534.
- Zabel, Jeppe (2016, juni). Så'n der – et nyt populært ungdomsudtryk. *The Blaze – en blog om sprog og kultur*. Hentet fra <http://theblaze.dk/saan-nyt-populaert-ungdomsudtryk/> (11-11-2020)
- Zierau, Freja (2019). "De snakker s'n lidt s'n-der" – en folkelingvistisk analyse af hvordan unge jyder identificerer københavnsk. Aarhus Universitet, eksamensopgave.